

Põltsamaa linnus

Põltsamaa linnuse ehitamist alustati 1272. Linnus sai Liivi Ordu tugipunktiks ja foogti asukohaks muinasaegse Mõhu maakonna alal, mille saksakeelseks nimeks sai Oberpahlen.

Esmalt rajati Põltsamaa jõe kaldale vallikraaviga ümbritsetud ruudulähedase põhiplaaniga ringmüürkastell, milles väravad loode-, kirde-, ja kaguküljel. Loodeväravast vallikraavini ulatus veel eeskaitse-ehitis. 14. sajandi teisel veerandil ehitati ringmüürile laskeavadega tellisrinnatis ja idanurka, kastellimüüri sisekülje vastu, püstitati ruudukujuline kolmekorruseline tellisdetailidega konvendihooned. Alumise korruse kirdetiivas asus hüpokaustahju ruum, teisel – peakorrusel olid pikad ühelöövilised tellisvõlvidega kaetud saalruumid: kapiitlisaal, refektoorium ehk söögisaal ja dormitooriumid ehk magamisruumid ning kirik. Läänenuurgas oli kabel. Kolmas oli kaitsekorrus.

Kastelli ringmüürile anti lõplik kõrgus (u 11 m) 15. sajandil rinnatise kõrgendamiseks 2,2-3,1 m võrra. Tõllal rajati kastellimüüri kolme sisenuurka ka väikesed nelinurksed tornid. Balthasar Russowi „Liivimaa kroonika“ järgi on teada, et Vene väed põletasid Põltsamaa linnuse ja alevi 1502. a. Varsti seejärel ehitati peaväravaks kujunenud kaguvärava ette suurtükitor, mis oli kivimüüridega vahekäigu kaudu linnusega ühendatud.

Kolmekorruselisest ja kuni neljameetri paksuse müüriga rajatisest sai 17. sajandil luteri usu kirik. Tulirelvade arengust oli tingitud torni, aga ka kõigi väravate kaitseks ringmüürisse raskete tulirelvade jaoks laskeavade ehitamine.

16. sajandi sõdade jooksul piirati ja rüüstati Põltsamaa linnust korduvalt. 1570-1578 oli Põltsamaa Liivimaa kuninga residentsiks. Kuningas oli Taani kuninga noorem vend hertsog Magnus, Saare-Lääne ja Kuramaa piiskop, tegelikkuses Ivan Julma vasall ja tööriist, et Vana-Liivimaad Venemaale allutada.